

Un fotograma d'una de les pel·lícules projectades en la II Mostra Internacional de Cinema Educatiu.

Aprendre a llegir i a escriure imatges

El nostre dia a dia és ple, com més va més, del llenguatge audiovisual. Les pantalles omplen la nostra vida i, en les societats occidentals, és ja impossible entendre el món sense conèixer aquest codi. Tanmateix, el sistema educatiu no integra l'educació audiovisual, i des de les institucions no es promou l'alfabetització en aquest àmbit. Són les iniciatives ciutadanes i particulars, una vegada més, les que assumeixen aquest paper. La Mostra Internacional de Cinema Educatiu celebrada a València n'és un exemple.

L'audiovisual forma part de la nostra vida com a forma de reflexió, d'aprenentatge, d'entreteniment i de comunicació. Aquest llenguatge, canviant i diferent dels que havíem conegut fins ara, però alhora accessible per a la majoria dels ciutadans de les societats occidentals, és cada vegada més imprescindible perquè les persones puguin desenvolupar-se lliurement i siguin capaces de comprendre el món en què viuen.

Malgrat això, l'alfabetització audiovisual és encara una assignatura pendent a molts països, al capdavant dels quals hi ha el nostre. A l'altre costat de la balança, d'altres com ara Corea del Sud o els Estats Units ja tenen aquesta qüestió molt integrada en la seua educació. Amb motiu de posar sobre la taula les deficiències del sistema educatiu espanyol en aquest sentit i de fer un intercanvi d'idees sobre el tema, va nàixer l'any passat a València la Mostra Internacional de Cinema Educatiu, coneguda com la MiCe. Aquesta cita, que en el 2014 ha celebrat la segona edició, la van idear dos valencians que de fa anys partici-

pen arreu del món en actes relacionats amb la qüestió de l'audiovisual. Ainhoa Berastegui i Josep Arbiol, secretària i president de l'Associació Cultural Jordi «El Mussol», van ser l'ànima d'aquest projecte, en el qual enguany han participat prop de deu mil persones de 60 països diferents.

Un projecte dels i per als xiquets

Josep Arbiol és d'Estivella i exerceix la seua activitat com a mestre al col·legi públic Santa Teresa, al barri del Carme de València. És des d'aquest centre de la ciutat que Arbiol ha aconseguit implicar pares, alumnes i companys per portar endavant la MiCe, tot i que la tasca més gran d'aquest projecte la va fer al col·legi públic Cristòfor Colom de Benetússer, on va treballar anteriorment durant molts anys.

Arbiol, lliurat totalment a l'educació dels més menuts, ha aconseguit el seu objectiu: educar en l'audiovisual els seus alumnes, i també contagiar molts altres professors perquè s'hi impliquen. «La idea del festival naix de Corea», explica el director. Es refereix a Corea del Sud, el país al qual s'ha dedicat la MiCe d'enguany amb motiu de l'ampli

desenvolupament que hi ha de l'ensenyament en el món de l'audiovisual. Ja fa dos anys, Arbiol i la seua companya Ainhoa Berastegui van presentar un curtmetratge realitzat pels alumnes del col·legi Teodor Llorente de València al Festival Internacional de Cinema Infantil de Busan, a Corea. El film, amb el títol *Senyor pirotècnic, pot començar la...*, havia guanyat també un premi en Cinema Jove i va viatjar a països com Taiwan, Japó, Anglaterra, Hongria i els Estats Units.

«Els protagonistes d'aquests projectes han de ser els xiquets, com ho fan a Corea», torna a insistir Arbiol. «A Europa, molt sovint, sembla que els professors també vulguen lluir-se, però el que nosaltres fem volem que siga dels xiquets i per als xiquets». Com bé apunta el mestre, el model coreà és el més integrador, tot i que hi ha una gran diferència entre el professorat d'aquest país asiàtic i el de les nostres terres: allà més del 25% està format en educació audiovisual, que és una assignatura obligatòria. En aquest sentit, a les escoles de Magisteri espanyoles encara queda un llarg camí per recórrer.

Diversos moments del rodatge de la pel·lícula Un barri de cine, un col·le de pel·lícula, dirigida per Josep Arbiol i interpretada per 213 alumnes del Col·legi Santa Teresa. En la producció han participat també els mestres i les famílies d'aquest centre escolar valencià.

«Conèixer el llenguatge audiovisual en el món actual és tan important com saber llegir i escriure»

No obstant això, des d'alguns centres universitaris s'intenta potenciar l'educació en aquest llenguatge. És el cas de la Facultat de Magisteri de la Universitat de València, on hi ha el grup d'innovació Espai Cinema, en el qual s'intenta treballar l'audiovisual de manera transversal amb l'alumnat. Paula Jardón, professora del departament de Didàctica i Organització Escolar, és una de les persones implicades en aquest projecte. «El que es pretén és tractar l'audiovisual des del punt de vista de la formació cultural i cinematogràfica, i sensibilitzar l'alumnat respecte al seu ús i explicar-los com poden utilitzar-lo com a recurs didàctic a les escoles», afirma Jardón. Malgrat això, no es tracta d'una assignatura obligatòria, i per tant no tots els futurs mestres reben aquesta formació. «Si volem educar els alumnes en un esperit crític que els ajude a entendre el món, és imprescindible ensenyar-los a llegir l'audiovisual, i també a produir-lo», apunta Jardón.

La formació tècnica dels educadors és una qüestió clau perquè puguin ajudar els alumnes, per això la MiCe també va celebrar una trobada de pro-

fessorat de primària i secundària que treballa ara mateix en aquest tema. La reunió, la van organitzar conjuntament amb Acicom (Associació Ciutadana i Comunicació) i els promotors de *400 colps* de l'Escola Gavina, un projecte que s'autodefineix com «un dispositiu entre dos àmbits, l'educació i l'audiovisual, per fomentar la participació i generar xarxa». Entre les conclusions que s'han extret d'aquesta cita hi ha crear una xarxa de professorat implicat en l'audiovisual per tal de compartir idees i intentar involucrar altres escoles. Entre els tallers per a docents, n'hi hagué també un que el Ministeri d'Educació de Suècia utilitza per formar els educadors del seu país, i que el va cedir per a la mostra.

Com bé apunta Jardón, qui també ha participat en la MiCe enguany, conèixer el llenguatge audiovisual en el món actual és tan important com saber llegir i escriure. «Si els xiquets no coneixen els codis audiovisuals, són molt fàcilment manipulables» corrobora Josep Arbiol. I afegeix: «se'ls ha d'explicar com funciona un telèfon mòbil, un ordinador, una tauleta, i també com es manipula a través

d'aquests mitjans. Així és com aconseguirem una societat més democràtica». Per a Arbiol «el fet que no hi haja una educació audiovisual reglada no és qüestió de l'atar sinó que està pensat perquè la gent no conega els codis». Actualment, però, assegura Arbiol «les escoles ja no tenen més remei que anar adaptant-s'hi, perquè les normatives europees són molt clares en aquest sentit i, si no ho fan, aviat els hauran de forçar».

Iniciativa ciutadana

Tot i amb tot, de moment són les iniciatives ciutadanes les que estan acostant l'audiovisual a l'educació. La MiCe n'és un exemple, però n'hi ha d'altres. Al Col·legi Pare Català de Benimaclet, un grup de famílies i professors hi han impulsat un projecte que no pretén ser una activitat puntual, sinó quelcom que s'instaure als plans d'estudis. Raquel Zapater, bibliotecària de la Filmoteca de l'IVAC (Institut Valencià de l'Audiovisual i la Cinematografia) i mare de dos fills d'aquesta escola, n'és una de les impulsores. El procés d'alfabetització començarà en infantil, com si es tractara de l'escrip-

FILM

PREMIATS EN LA II MOSTRA INTERNACIONAL DE CINEMA EDUCATIU (MICE) 2014

PRIMÀRIA

Premi Ajuntament de Burjassot

L'escola dels animals, del CEIP Serrano Suñer, de Castelló (Plana Alta).

Premi del Públic

Natzaret Z, del Centre de Menors l'Arca, del barri de Natzaret de València (l'Horta).

Premi Cuadernos de Pedagogia

Nàufrags, del CEIP Àngel Esteban, de Benicarló (Baix Maestrat).

Premi Escola Valenciana a la Millor Producció en Valencià

Un barri de cine, un col·le de pel·lícula, del CEIP Santa Teresa, de València (l'Horta).

Premi Tirant de MICE 2014 de Primària

La porta, del CEIP Heretats, de l'Alcúdia (Ribera Alta).

SECUNDÀRIA

Premi Ajuntament de Burjassot

Videoclip, de l'IES Arabista Ribera, de Carcaixent (Ribera Alta).

Premi del Públic

Vidas en tarros de cristal, de l'IES la Serrania, de Xelva (Els Serrans).

Premi Cuadernos de Pedagogia

Vint-i-tres d'abril, de l'IES Doctor Fausti Barberà, d'Alaquàs (l'Horta Sud).

Premi Escola Valenciana a la Millor Producció en Valencià

Com ser Xavi Castillo, de l'Escola Gavina, de Picanya (l'Horta Sud).

Premi Tirant de MICE 2014 de Secundària

Mi dulce desconocida, de l'IES l'Estació, d'Ontinyent, (Vall d'Albaida).

tura, explica Zapater. Enguany s'està fent la prova amb els de tres anys i els de segon de primària, per veure com reaccionen. Primer amb imatges fixes, amb autors com per exemple Magritte, que té els quadres de *Ceci n'est pas une pomme* i el de *Ceci n'est pas une pipe*. «Els xiquets duen una poma a classe i comproven que totes són diferents, que poden menjar-les, tocar-les, canviar-les, etc., però que en canvi la poma del quadre és immutable», apunta la bibliotecària. El que s'han de plantejar els xiquets és que la imatge no és real, i que la perspectiva de cadascú li dóna un significat. «Han de saber que la imatge té un creador, una intenció i un contingut». Zapater creu que «cal començar per la fotografia i pels primitius del cinema, com ara Chaplin, ja que és molt expressiu i als xiquets els agrada molt. És com la literatura: no es pot començar llegint obres molt complicades, sinó que cal anar a poc a poc».

Altres projectes interessants pel que fa a l'audiovisual són el MagaCim, la televisió del Centre Instructiu Musical de Benimaclet, portada endavant pels xiquets del barri amb l'ajuda de la productora Barret Films; el Cinescola,

un servei nascut a Catalunya que posa a l'abast dels docents un contingent de propostes didàctiques en l'àmbit de la comunicació en línia; o Cinemasports, un concurs en què els equips que es presenten tenen 10 hores per enregistrar un curt amb els ingredients que els organitzadors proposen. L'any passat un grup d'alumnes del grau en Magisteri de la Universitat de València hi van guanyar un premi, i enguany s'hi tornen a presentar. En aquest sentit, la MiCe té un paper molt important. Com afirma Paula Jardón, «aquesta cita és molt més que un punt de trobada de l'audiovisual. És una plasmació de les possibilitats que les persones tenen quan volen fer coses en comunitat». Perquè la MiCe, que té escassos recursos econòmics i poc suport institucional, és una prova que els ciutadans poden fer tot el que vulguen. No només es demostra la importància de l'audiovisual, sinó també la valentia de la ciutadania. I, com apunta Jardón, «que la crisi no talla la iniciativa de les persones». És per això que la MiCe està molt valorada a nivell estatal i a tot arreu reconeixen l'audiovisual escolar del País Valencià com un punt de referència. ■

Crítica social mitjançant l'audiovisual i de la mà d'escolars

Entre els premis de la MiCe d'enguany hi ha el centre de dia que gestiona l'Associació El Arca del barri de Natzaret, a València. Els alumnes d'aquest centre han guanyat el premi del públic pel curt *Natzaret Z*, una pel·lícula sobre zombis inspirada en *Zombieland* i produïda pels productors de *Cabanyal Z*. Isabel Fuertes és una de les educadores socials que treballa a El Arca i que va participar en l'enregistrament del curt. «A través d'aquesta producció es va intentar fer una crítica dels principals problemes que té el barri, com ara l'absentisme escolar o la manca d'un institut públic», ens explica la jove. Així, els educands d'aquest centre han après com fer un producte audiovisual, però també com fer una crítica a través d'ell.

Ilyas, de deu anys, va ser el xiquet que va fer de protagonista en la pel·lícula. Tot i les dificultats que mostra en les tasques escolars, després de quasi un any de l'enregistrament encara se sap de memòria el text que havia de recitar a l'inici del curt. I és que quan l'educació es fa entretinguda sempre penetra i impregna més. En preguntar-li a quin zombi volia matar el primer de tots, respon que al seu germà major: el cinema ens dóna l'oportunitat d'adoptar un rol diferent del que ocupem en la vida quotidiana, i Ilyas va voler aprofitar l'ocasió per venjar-se del seu germà major. També Ruma, Antonio, Wisdon, Narcí, Coral i Richi, entre altres, van actuar en *Natzaret Z*. Tots ells asseguren que els agradaria tornar a fer d'actors o, en el cas de Narcí, repetir com a maquilladora o càmera.

L'exemple del curt premiat de l'associació El Arca demostra, una vegada més, que amb pocs recursos, però moltes ganes, es poden fer projectes molt dignes i enriquidors.